

Свяяki

Сваякі

Дзядзька Квас
Дзядзька Фёдар
Дзядзька Аркадзь
Цётка Мальвіна
Дзед Кастусь

Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”
Беласток 2000

Складальнік і рэдактар
Георгій Валкавыцкі

Карэктура
Галіна Рамашка

Камп'ютэрны набор
Міра Лукша

Тэхнічна апрацоўка
Аляксандр Максімюк

Спонсары выдання: Ірэна і Зіновій Галёнкі — прафесійныя гандысты беларускай культуры.

ISBN 83-911514-5-X

© 2000 Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”

Выдавец
Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”

Храністы часу

Гэтаму зборніку можна было б даць і іншае найменне. Напрыклад: „Дзядзькі, цётка і дзед”. Дык на дзядзькоў былі мы багаты, цётак і дзядоў таксама мелі. Ну, але ўсе гэтыя кроўныя повязі змяшчаюцца ў абрачай назве.

Нашы сваякі — з вялікай ніўскай сям’і. Заснаваў род паклоннік „Сонькі-залатаручкі” дзядзька Лявон, чалавек з лагоднай усмешкай і прыхільнік камічнага. Калі род узнічаліў дзядзька Квас, родавай асаблівасцю стала з’едлівае высмейванне розных адмоўных з’яў. Не зважаючы на эпоху канструктыўнай крытыкі, дзядзька Квас дыктаваў свае законы і тыраніў нават нашых парнасцаў. Здабыў вялікую папулярнасць. Дзядзькавы прыхільнікі стварылі нават вакол яго асобы культ.

— Дайце партрэт Кваса! — дамагаліся ад рэдакцыі.

А як дасі, калі нікому яшчэ не ўдалося спартрэ-
таваць тырана. Паехаў і я з Міхасём Хмялеўскім
у Малынку. Пад'ехалі пад Квасаў хутар, прасігна-
лі — цішыня.

— Усё, схаваўся, — кажа Міхась. — Вы тут па-
чакайце, а я пайду разведаю.

Праз паўгадзіны вярнуўся. Знайшоў Кваса за ху-
тарам, у бульбяным пограбе. Сапраўды схаваўся ад
нас. Даведаўшыся, хто да яго прыехаў, наадрэз ад-
мовіўся вылезці з пограба:

— Такі вялікі пан прыехаў, не пайду!

Вярнуліся з нічым. Змякчыў наравістага дзядзь-
ку Рудчык — селядцамі, якія дзядзька любіў і да
якіх наш Віктар меў доступ. Яму і ўдалося сфата-
графаваць Кваса. Урэшце культаўцы ўбачылі свайго
куміра.

— Сапраўды, гэта селянін! — сказаі, і яшчэ
больш даверыліся яму. А парнасцы пасмялелі: уба-
чылі, што чорт бязрогі. Калі дзядзька Квас запра-
сіў у госці ўсю рэдакцыю, абодва лагеры на сцяро-
жана прымо ўклі. А нас Дзядзька ачараўваў сардеч-
ным стаўленнем да „Нівы”. Відаць было, што ёю
живе і дых ае. Слаўна пасябрнілі ў цу доўным са-
дзе. Закусвалі „рудчыкамі”, так называў Квас бе-
ластоцкія селядцы. Хлебасольнага займелі мы
дзядзьку.

Дзядзька Квас быў вялікім арыгіналам. Колькі не
ўгаварвалі прыехаць у Беласток, не прыехаў. Нават
не адгукнуўся. Іншая справа — дзед Кастусь з Кру-

шыннян. Актывіст БГКТ і наш карэспандэнт. Заўсёды падцягнуты, часта гасцяваў у рэдакцыі. Сябраўаў з журналістамі і „белавежцамі”. Ніколі не канфліктавалі.

Па арыгінальнасці, Фёдара Хлябіча з Рыбакоў можна паставіць побач з дзядзькам Квасам. Не заглянуў у рэдакцыю, а да сябе запрасіў — вершам:

У нашай вёсцы дваццаць хатаў,

А на поўнач расце лес.

Гуліца ў нас крывавата,

Чыста так, як буква „S”.

Уехалі з Янкам Целушэцкім у „букву «S»” і адразу ўбачылі хату дзядзькі Фёдара: да кладна з верша ведалі ў якім кутку „буквы” яна стаіць. Цікавы крынічны паэт, з доўгімі гадамі і малады душою. Прапануем яму ўсміхнуцца ў фотааб’ектыў, а ён махае рукамі:

— Што вы, што вы! У такім выглядзе?

Он уважасть себя заставил. Найперш падstryг вусы, адпраасаваў святочны касцюм, пераапрануўся. Вось цяпер гатоў! Фон і позу сам выбраў. А на развітанне ўрэзаў на скрыпцы „На сопках Маньчжурыі”.

На дарозе скрунулі ў Ціванюкі да Аркадзя Леўшука, таксама паэтычнага „тапографа”. Тут усё адбылося без уступнага цырыманіялу, сфатаграфавалі нашага аўтара ў тым выглядзе, у якім і засталі, за столом. Дружбак дзядзькі Фёдара, амаль сусед і блізкі па творчай манеры.

Душэўная блізкасць — характэрная рыса ўсіх „свяякоў”. Дык Фёдар Хлябіч і Аркадзь Леўшук не толькі адведвалі адзін другога, выбраліся яны на „рудчыкі” і да дзядзькі Кваса, аб чым склалі спра-ваздачу (вядома, вершам) „Ніве”. А што пачуў я ад цёткі Мальвіны, калі яна ў ліпені буравеснага 1980 года ўпершыню завітала ў рэдакцыю:

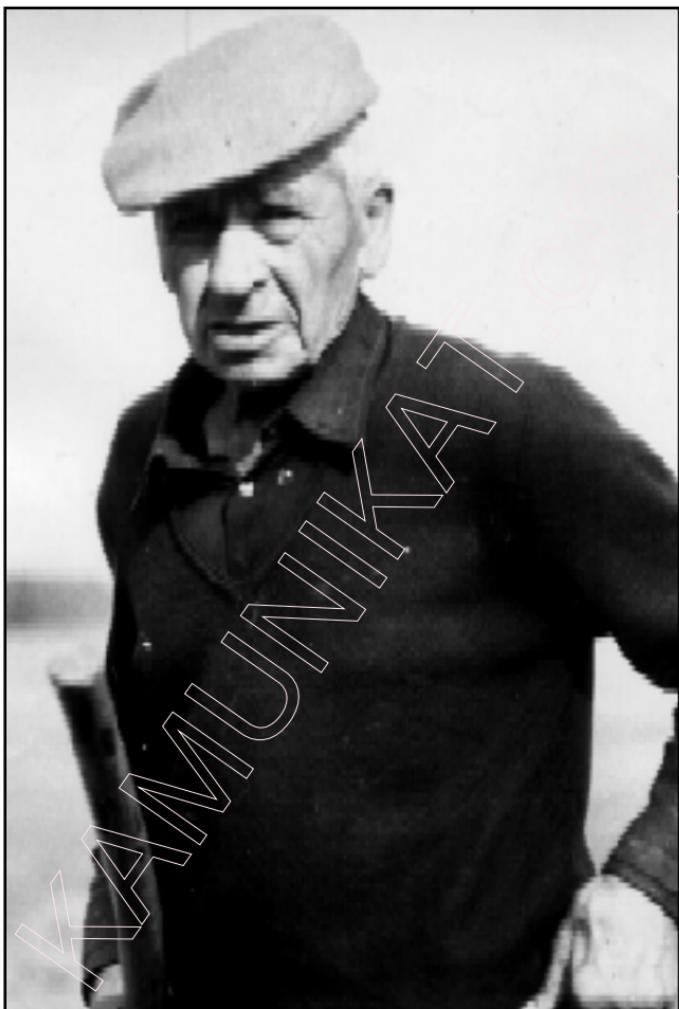
— Рэдактар, трэба памагчы дзядзьку Квасу ў ба-рацьбе! Выдзяляйце мне плошчу! Я баба хоць ку-ды, чорту скручу рогі!

Такузнік „Гародчыкцёткі Мальвіны”. Фёдар Хля-біч і Аркадзь Леўшук ужо мелі свае дзялкі, успама-галі дзядзьку Кваса рубрыкай „Ад родных ніў”. „Свяякі” верылі ў значнасць сваёй ролі, глядзелі на жыццё не праз блакітнае агенца тэлека, і значылі ба-чанае сваім пяром.

У зборнік увайшлі выбраныя вершыз гадоў 1959-1984 (панаванне дынастыі Кваса). Не стала вяду-чага дзядзькі, змоўклі і „свяякі”. Вершы размешча-ны ў храналагічным парадку, паводле публікацыі ў „Ніве” (дата).

Хроніка часу? А чаму б і не. Сімптом: зборнік з'я-віўся на парозе 45-годдзя „Нівы”.

Георгій Валкавыцкі

КАМУНИКАЦІЯ

Дядька Кас (Михаїл Красовський)

Што рабіць, каб доўга жыць

Хочаш жыць не менш ста лет,
Так, як мой нябожчык-дзед,
Талковыя чыгай кніжкі,
Рэдка заглядай у кілішкі,
Мыйся ў лазні па суботах,
Не хадзі у цесных ботах.
Прыйдзе час — жаніся, браце,
Будзеш мець парадак у хаце.
Любі жонку маладую,
Не ўглядайся на чужую;
Пра дастатак штодня дбай,
Ні ў чым маху не давай.
Не грашы й не спавядайся,
Спакусіць злому не дайся,
Спажывай спажыву тлусту:
Боршч, гарох, кущю, капусту,
З салам смажаным аладкі —
Будзеш, як гладышка гладкі.
Спатрэбяцца вітаміны —
Пі пунсовы сок з маліны.
І яшчэ адзін сакрэт:
Пі гарачы ліпаў цвет.

Ну й штодня па кварце мёду —
На гумар і асалоду.
Уставай рана, чуць свет —
Пражывеш не менш ста лет.

6.12.1959

Наша слабасць

Любіць пітво наш народ.
З роду ў род, з роту ў рот
Пераймалі гэту цягу —
Нагном жлукціць з дзежкі брагу.
Людзі! Хто тут вінаваты?
Няўжо трубкі, аппараты,
Што у закутку стаяць
І паціху булькацяць?
Продкі пілі мёд пахучы,
А мы — самагон брыдзючы.
Ды яшчэ — якое дзіва! —
Запіваем яго півам.
Трэба нам за разум узяцца,
Змею лютаму не дацца.
Адвядзем народ ад згубы —
Алкаголю ані ў губы!

Лъецца струйкай у лейку з ватай
Самагонка распраклята.

7.02.1960

Коля

Коля рос Калюткам у хаце:
— Адзін сын, — казала маці.
— Еш, Калютка, еш і пі,
А не выспаўся — паспі.
Коля еў, Коля спаў,
Калі выспаўся — гуляў.
Сталі вусы высявацца,
На дзяўчат пачаў углядацца.
Хутка Колю трэ жаніць,
А чым жоначку карміць?
Спрабаваў поле араць,
Выараў ано „яць-маць”.
Баліць рукі, баліць ногі,
Жонка яшчэ ўставіць рогі.
Памахаў касою. Трэба.
Спіна баліць, баліць рэбры.
Не, Калютцы не гадзіцца
З плугам і касой вазіцца.
І сказаў Калютка: — Тату,
Купі ў Беластоку хату.
Бацька — гаспадар багаты —
Купіў пляц, паставіў хату,
Пасадзіў яшчэ й садок...
Пыльнуў Коля ў Беласток.
У Беластоку памалютку
Ў нову ролю ўрос Калютка.

Што хацеў, тое дастаў,
Панам Мікалаем стаў.
Бацька ж з велькае тугі
(Людзі кажуць, што з натугі)
Не могесці, не мог піць,
І адрокся ўрэшце жыць.
З таго часу яго поле
Цаліною вочы коле.
А Калюта раз'язджае,
Ураджайнасць падымае
І пускае ў вочы дым:
— Прагрэс будзіць і уздым.

12.06.1960

Гарасім

Быстрыя ў Гараські вочы,
А да працы неахвочы —
Лёганька ён хоча жыць,
А яшчэ й гарэлку піць.
Мо таму Гараська наш
Любіць ездзіць на кірмаш.
Хіба калі хворы быў,
То кірмаш ён прапусціў.
А як чуецца здаровы,
У сераду прэ ў Міхалова,
У чацвер — у Беласток,
У аўторак — у Гарадок.
На кірмашу Гарасім

Горкай рэдзькай уеўся ўсім.
Усё таргуш: парсюка,
То кароўку, то быка.
Галоўную ролю водзіць,
Таргашоў да згоды зводзіць.
Пляскае далонню шпарка
(Мо на згоду будзе чарка).
А ў хаце жонка плача,
Праклінае лёс сабачы.
Ой, Гараська, Гарасім,
З глузду з'ехаў ты зусім.
Пусткай свеціца твой двор,
А ў будынках сто падпор.
Ці ты плот загарадзіў,
Ці ты дрэўка пасадзіў.
Ой, Гараська, Гарасім,
Не радзіўся б ты зусім.

19.06.1960

Каўпакі

У Каўпаках вяселле. Гучна.
Бубен б’е. Моладзі зручна
Віраваць. Хто не ахвочы
Танцаваць пад „Чорнывочы”.
Ды бяда, мала гулялі,
А мазгі паадбівалі.
Шум усchaўся. Й немалы.
Паваліліся сталы.

З мэбляў умомант сталі граты,
Рушыла вяселле з хаты.
Хтось кагосьці дзесь нагнаў,
Нехта лаяўся, стагнаў.
Гэта Толіка дагналі,
Сем нажоў у бакі ўвагналі.
Што ж то за народ такі?
Бязмозгія каўпакі.

18.12.1960

Адкрыты ліст Яшу Буршу

З вёскі шлю пісульку гэту
Ў „Ніву”, моднаму паэту,
Гэта значыць, Буршу Яшу;
Ведай, Яша, думку нашу.
Ну, мастак ты адмысловы,
Творча дух усвоіў новы,
Але твае вершы, Яша,
Галава не скеміць наша.
Каб іх крыху зразумець,
Твае веды трэба мець.

:

Толькі ведае тварэц,
Дзе пачатаک, дзе канец.
Рыфма з рытмам „бугі” скача,
Хто чытае, ледзь не плача.
Адно гора, бядা наша

Сцяміць, што напішаш, Яша.
Я праект унёс бы ў „Ніву” —
Вершы Яшы здаць архіву,
Але ці нашчадкі нашы
Расшыфруюць вершы Яшы.

14.01.1962

Палеміка

(Голос у дыжусі
„Марыабсвеаце адзіноцтва”)

Паўлючук мройным Дзямянам
Угнявіў Чыквіна Яна.
Чыквін бух Валодзю ў сіта,
Прасеяў: — Ніткамі шыта,
Да таго шчэ й белымі,
Рукамі няўмелымі.
Рудчык сам не свой. Гримуча
На сябе вяроўку суча:
— Трэба ж гэта дапусціць,
Каб у нас Дзямян мог жыць!
Рэлікт гэты з псіхапатаў,
У Харошчы яму хата!
Дзе ж тады наш калектыв?! —
Гукнуў, стукнуў і застыў.
Голос узяў Гайдук Мікола:
Роўна, гладка, наўкола
Спрэчную рашаў праблему,
Змякчаў адзіноцтва тэму.
Памылковы зрабіў ход,

Быщцам дуляй сунуўу плот.
Двараюскі „разабраўся”,
Гробіць мройніка ўзяўся,
Дзікую лупшоўку даў,
Ну, а Маньку... апраўдаў.
А мараль? Яе граніцы?
Апраўдаў чорта ў спадніцы.
Чыя ж тады перамога?
Індык сам, а пеўняў многа.
І скажу вам пад канец,
Што Паўлючу к маладзец.
Тэму высунуў у час,
Бо Дзямянаў многа ў нас.

31.01.1966

Баязліўцы

Ужо такім Антось удаўся,
Баязлівым узгадаваўся.
Як у Агату ўлюбіўся,
З перапуду ажаніўся.
Трысыночкі — о-го-го! —
Удаліся у яго.
Вось пачулі разяны:
— У вёску едуць цыганы.
А, як паговорка кажа,
Дзе цыган, там і пакражा.
Цыгана, як угнявіць,
Вёску можа падпаліць.

У пікзлога узбужэння
Антось склікаў пасяджэнне.
Маці мовіць: — Ты, Прахор,
Найсмялейшы — пільний двор.
Цыган можа і за дня
З-пад замка спыліць каня.
Найтруслішаму Ягору
Пільнаваць далі камору.
— Цыган сала красць ахвочы,
Глядзі, сынок, ва ўсе вочы.
А найменшаму, Рыгору,
Сцерагчы трэба гару.
— У хаце я, бацька на ганку!
Будзем вартаваць да ранку.
Вы зладзюгу не лавіце,
Забіць можа, „гвалт” чыніце.

На пасты ўсе чынна сталі
І да поўначы не спалі.
Як скапіў сон па паўночы,
Наш Рыгорка сплюшчыў вочы.
Бацька спаў, заснула маці —
Са сном цяжка ваяваці.
Толькі Прохару не спіцца.
Двор не хата, ён байцца.
Ноч, як год. Бядак стаміўся,
Як і дзе прылёг — забыўся.
Акружыліяго мары,
Страшныя віруюць твары.

У злыдняў вострыя нажы,
Усё шыпяць яму: — Ляжы!
Натужыўся, выдаў крык,
Бышцам у разніцы бык.
Схапілася са сну маці:,
Лямант узняла у хаце.
На ганку бацька зароў,
Бы нехта яго калоў.
Прахор узвыў на двары,
Рыгор енчыў на гары,
А труслівенькі Ягорый
Зайцам пішчаў у каморы.
Рэзаўгук цішу начную
На тры мілі ўкругавую.
Ляскатала жахам рэха,
Выгнала народ з-пад стрэхаў.
Хто тапор скапіў, хто лом —
На ратунак прэ сяло.
А прыбеглі — усе здаровы,
Сям'я, юнь, свінні, каровы...
Скуль узнік перапалюх,
Высветліць ніхто не змог.

Баязліўцы, дык унаучы
Вам ад страху не ўцячы.

28.02.1965

Кабыла вінавата

Сёння Філімон нарынку
Тлусценькую прадаў свінку.
Змёрз парадкам Філімон,
У гасподу суне ён.
Толькі смачна выпіўчарку,
Чорт прынёс адкульсьці Марка.
З'явіўся і Юрка з „кулка”,
Змантавалася суполка.
І па чарцы, па адной —
Разгарнуўся баль гарой.
За ўсё плаць Філімон,
Сёння ж свінку прадаў ён.
Літраў пару асушилі
І дамоў ехаць рашылі.
Усімужо нутро гарэла.
— Да жанок! Пара! Наперад!
Філімон хоць не калека,
Ледзь залез на свіна-клетку.
Свіснуў пугай фурман Марка,
Скочыла кабыла шпарка,
Возк адхону шуганула,
Свіна-клетку варухнула;
Філімон, задраўшы ногі,
З ходу грымнуў уздоўж дарогі,
Марка бокам упаў на брук,
Юрка з „кулка” — на трывух.

А спалохана кабыла
Панясла і воз разбіла.
Ці шчаслівы лёс ці Бог
Ад калецтва ўсё ж збярог.
П'яныя, хоць паstagнапі,
Хоць з пакутаю, а ўсталі
І пяшкому noch пайши,
І да вываду дайші,
Што ўсяму кабыла вінна —
Дык свядомай бышь павінна,
Яна свінськае натуры,
Ні сораму, ні культуры —
Вываліць людзей уначы,
Да таго шчэ й уцячы!

14.01.1973

Гаспадарка

Віця вёску палюбіў.
Тут ён нарадзіўся, жыў.
А прыйшла пара жаніща,
Як ічупак аб лёд стаў біщца.
Хацеў узяць за жонку Маньку,
Сватаўся ў яе да ранку.
Манька ранкам адказала:
— Каб у горад, то хоць зараз.
Спрабаваў намовіць Дарку,
Дарка ў крык: — На гаспадарку!?
Лепей дзеўкай старой стацца,

Чым у тваёй зямлі капацца!
Адмовіла і Людміла,
Хоць тайком Віцю любіла.
А стракатая Алёна
Кажа: — Я шчэ не шалёна.
Падзялененую Мілу
Хоць кладзі ты у магілу.
Нават удава Святлана
Вычэквае з места пана.
А цыбатая Таіска
Нат не падпусціла блізка.
Вось вазьмі і ажаніся!
Хоць ідзі ў дунай утапіся.
Аднак Віця не паў духам,
Крунуў вусам, павёў вухам,
Апрануўся франтавата,
Абуў модны боты „Бата”,
І ў мадэрным капелюшы
На ваяж у горад рушыў.
А там, сярод чынадралаў,
Аграномка цаца Ала
Роду-племені не знае,
Працы ў горадзе шукае.
Віця, як сапраўдны дока,
Пусціў Алу „пэрске” вока,
Потым увайшоў у віраж,
Узяў яе на абардаж.
— *Taxi!* — клікнуў. І, вядома,
Прывёз у хату агранома!

Толькіцаца Ала
Не тое шукала.

21.07.1974

Каліна

Miħasju Xmallejuskam u

Слова не аб той каліне,
Што расце ў гаю ў даліне,
Маё слова аб Каліне,
Што начальнікам у гміне,
Што падобныя каліны
Быць у начальстве не павінны.
Ён такую слабасць мае,
Грамадзян не паважае,
Увайшоў у высокі стан,
Усё роўна „ясны пан”.
У наш час такое дзіва!
Пацікавілася „Ніва”,
Паймчаўся журналіст,
Miħasēk, наш актывіст.
У кабінетён увайшоў,
Гутарку пра час павёў.
Злосцю закіпей Каліна,
Гукнуў — анямела гміна.
(О, у Каліны дысцыпліна,
Муха послух мець павінна):
— Чаго ўлез не ў час, не ў пору,
Без дазволу, дагавору!?
Прэч да яснае халеры! —

Шпурнуў Міхася за дзвёры.
Вылецеў Міхась на двор,
Вось які тут дагавор.
О, Каліна, пан „муровы”,
Звонку і нутром здаровы,
Боксу толькі дай адточку —
Усё! Кладзі на смерць сарочку.
Ды Каліна з іншым густам,
Замкнуў дзвёры на два спусты,
Выгадна ў крэсла сеў
І глядзіць, бы ў клетцы леў.
Барані Бог, людзі вас
Ад Каліны...
Дзядзька Квас.

20.07.1975

Дзядзькі

І ў будні, і ў свята
Дзядзькамі „Ніва” багата.
Толькі ўзышла, зарунела,
Дзядзька Левана з аймела.
Фельетоны ён тварыў,
„Нівай” дыхаў, „Нівай” жыў.
Дзядзькі Левана не стала —
Страта „Ніве”. Сумна стала.
Але ў гэты час якраз
Аб’явіўся дзядзька Квас.
Аўтар ён сякі-такі,

Лепшы ўсё ж, чым ніякі.
Толькі гэты патрыёт
Пастарэў у апошні год.
Слабне, небарака, нікне,
Мабыць, у хуткім часе „кікне”.
Бышцам нам зваліўся з неба
Дзядзька Фёдар. Усё як трэба.
З недалёкіх Рыбакоў,
Мастак добры з усіх бакоў.
Да таго яшчэ й паэт,
Жыві, зямляк, многа лет!
Любі „Ніву” і народ,
Твары вершы да ста год,
Услаўляй нашу старонку
З глыбіні нутра і звонку.

6.06.1976

Пеўні

Незалежна ад пароды
Між пеўнямі няма згоды,
Агрэсіўныя натуры,
Жыць не могуць у культуры.
Ніякага няма дзіву,
Што ўпляліся яны ў „Ніву”,
Пеўні-забіякі,
Злосныя ваякі.
Хто яны і як іх зваць?
Адзін „ся”, а другі „яц”.

Як шляхцюкі-лодыры,
Ходзяць горда ходырам.
Сустрэліся незнарокам,
Певень пеўня чыркнуў бокам.
Ваяцкая кроў ускіпела.
Лабамі пайшлі наперад.
Зоркі ўбачыўшы ўгары,
У ходпусцілі кіпцюры,
Дзюбы вострыя, са сталі —
Кроўю аблівацца сталі.
Ляціць пер'е, ляціць пух,
Ледзь не выскачыць з іх дух.
За што Бог іх пакараў,
„Уму-разуму” не даў?
Пайшлі пеўні ў люты бой
Не за справу, а за гной;
Каб хоць за парожні мех,
А то так, курам на смех.

Няма каршуна на вас!
Збянтэжаны дзядзька Квас.
20.06.1976

Аб фальклоры

Алесь Барскі, сын народа,
Стварыў кніжку сяго года.
Аб фальклоры. Яе ў свет
Пусціў універсітэт.

Чыквін чытаў кніжку гэту,
Погляд свой падаў у газету:
Бышцам твор то і не твор,
А грубых памылак збор.
Я той кніжкі не чытаў —
Бракла часу, жыта жаў.
Тamu ў справе дурнаваты,
Чый тут верх, хто вінаваты.
Крытык Чыквін? Аўтар Барскі?
Рассудзі, злітуйся, Снарскі.

29.08.1976

Заячы рэзерват

Пішу праўду, вер — не вер,
Пратутэйшы пэгээр.
Тут аруць — гары, даліна,
Ці пясок сымкі, ці глына.
І з птушынага палёту
Сеюць попел самалётам.
Хутка сеюць у густым смогу
На раплю, лугі, дарогу,
На пустыр і на хваіну,
Усюды, куды вокаам кінуць.
А як дойдзе да уборкі,
Дык лёс ураджаю горкі.
Камбайнеры жнуць высока,
Не па меры, а на вока,
Каласочки не зразаюць,

Зерне наўкол рассыпаюць —
У зямельку, замест у мех.
Ці ж то не смяротны грэх?
Мо дырэктар у пэгээры
Глядзіць толькі у паперы?
Умела чыркаць меўшы хватку —
Выйдзе ўсё чысцютка, гладка;
На нішто звядуцца страты,
І нікто не вінаваты.
Умела скрыўшы канцы ў воду,
Не віну, трымай „нагроду”.
А што відна? Во што відна:
Сад садзілі восем тыдняў.
Паставілі агароджу,
Драцяную сетку. Божа,
Колькі коштаяў улажылі,
А пра зайкаў вось забылі!
Плошча мо гектараў дзвесце —
Гуляй, зайкі, ёсьць што есці!
Агароджу з усіх бакоў
Ад сабак і ад ваўкоў.
Камфорт зайкам. І прышлод
Маюць 100 працэнтаў у год.
Паміж яблынь без кары
Поўныя гаспадары.
Хто на гэты сад ні гляне,
Ставіць слушнае пытанне:
Ці сапраўдны гэта сад,
Ці заячы рэзерват?

10.10.1976

Iка!

Неспадзеванка вяліка,
Прывітанне шле мне Iка.
Верш у „Ніве” прысвяціла,
Пахвалы не паскупіла.
Пахвалы я той не варты,
Хіба, што сказала жартам.
Ці ж не жартам Iка міла
Мяне чарамі ўляпіла.
Я ж не веру ў чары-мары,
З імі мне ніяк да твару.
А што я нібы ўсёзнайка,
То пустая з пустых байка.
Хто з людзей усе веды змог?
Ніхталютка, адзін Бог.
А і то, здаецца мне,
Альбо знае, альбо й не.
Усё ў матэрый, яна вечна,
З рухам злучана бяспрэчна.
На сваім бязмежным улонні
Крые таямніц бяздонне.
Гінуць, родзяцца сусветы,
Галактыкі і планеты.
Так зрадзілася Зямля,
Усё жывое, ты і я.
Загваздка тут не адна,
А веды — сезам без дна.

Знаўцам усяго не лічуся
І за славай не ганюся,
Я ж не старажытны Крас,
Селянін я, дзядзька Квас,
Пахвалу мне дастаткова
Выказаць у простых словах:
„Дзядзька Квас — то чалавек,
Не дарма пражыў свой век”.
У гэтых словах, вер мне, Іка,
Філасофія вяліка.
У ёй знаходжу я апору
У час радасці і ў горы.
За прачуленыя вершы
Хвалю цябе, мо й не першы.
Дык пішы і шлі ў „Ніву”
Усю лірычную тужлівасць,
Бо то „Ніва”, ведай, Іка,
Наша сіла й моц вяліка.

13.11.1977

Гаўрыла

З глузду з’ехаў наш Гаўрыла,
Замест жонкі — гара мілай.
Якапошні грошпрап’е,
У хаце сварка, гаршчкі б’е.
Жонка, дзеля згоды ў хаце,
Стала грошыкі хаваці.
А без іх што? Няма цудаў,

Пахудзе ў Гаўрыла з нудаў.
Стаў задзёрысты, нервовы,
Гумар страціў, забыў мову.
А жонка не гаравала,
Здалёк грошыкі трымала.
Цёмная ў Гаўрылу сіла
Увайшла і абдурыла.
Узяў шнур, выйшаў за дзвёры,
Пачапіўся на бар'еры
Барадою за пруток,
Голасна захрап знарок.
Выскачыла з хаты жонка
І загаласіла тонка:
— Ля, сканаў! Туды й дарога!
Знайду сябрука другога...
Як пачуў гэта Гаўрыла,
Злосць да пят яго схапіла,
Загучав: — Ну, не, мадама,
Буду жышь на тое сама!

Ад гарэлкі так Гаўрыла
Жонка мігам адвучыла.

23.04.1978

Ніна

Раскажу сёння пра Ніну,
Прыгажуню на ўсю гміну.
Раз яна — таго не знала —

Як у летуцень упала.
Вечарам была падзея,
Ніна ў фатэлю сядзела,
Утапіўшыся ў мары:
Век дзесяты,noch Купалы,
Цёмны лес і шум карон,
Вакол моладзь, я і ён.
Агонь ярка палахціць,
Дым калматы ўверх ляціць.
Песні, скокі, карагоды—
Лада-лада! Годы-годы!
Мы з каханым так скакалі,
Што ў папараць упалі.
Наш настрой быў моцна ўзняты,
Папараці цвет самяты.
— Любы, мілы! — я шаптала.
— О, чароўна noch Купалы!
Раптам нас, бы хто ўрок,
Мілы пыльнуў на уцёк.
Я, пачуўшы лёгкасць цела,
За ім куляй паляцела...
Уніз з фатэля галавой.
А што з Мілым? Знік герой.
— Ax, каб ты прапаў, Купала!
Я ж заснула і упала.

А да раніцы ўся гміна
Знала, як упала Ніна.

25.06.1978

Парнасец

— Я — Пушкін! — выгукнуў паэт,
Каб знаў аб гэтым цэлы свет.

Потым падумаў, пагадаў.

— Я — бог! — дадаў.

— Я — бог! Я — дух!

Я ўсё — матэрыя і рух.

Куды схачу, туды й узлячу,
Толькі патрэбніцу ўключочу.

Бывайце, пакідаю вас

І ваш размулены Парнас.

З экстазу ўпаўши у азарт,
Паэт уключыў узнясенне. Старт!

Напружваўся і так і сяк,

Узняцца ўзвыш не змог ніяк.

Каб выкананаць зацею гэту,

Прыйшлося скарыстаць ракету.

Ляціць, ляціць паэта-бог,

Не скручвае з дарогі ўбок,

Ляціць маланкава ўпярод,

Прабыў у палёце ўжо год.

Ляціць з сусвету у сусвет,

Шукае пад свой густ планет

З жыщём-быщём, бы на зямлі,

Нат адпачыць няма калі.

Планет з жыщём ён не знайшоў,
Да разуму аднак дайшоў:
— Не наша справа богам быць,
У пустэчы адзінока жыць.
Жыщё якое без людзей —
Хаос, канца нідзе.
І, даўшы сам сабе загад,
Рашуча павярнуў назад.
У галактыку сваю ўляцеў,
Блакітны шар зазіхацеў.
Пазнаў: — Любімая Зямля!
Там мой народ, мая сям'я,
Там дзейнічае наш Парнас
І вершы керпае Д. Квас.
І стала сэрца гулка біць,
І сталі вочы слёзы ліць.

Паэт над шарам пакружыўся,
Пайшоў у піке і прызямліўся
Каля Мацейкавай Гары,
Скуль бачна вёску Бандары.

8.10.1978

Апошні верш у „Ніве”

Эх, дала ж яна, дала —
Шчырасць мяне падвяла!
У „Ніве” за агляд няўдалы
Я ўвайшоў у стан апала.

А ўвагнаў хто? Дзед Кастусь!
Аднадумец мой, клянусь.
Стварыў версію такую,
Што я „Ніву” толькі псую.
Буйная душа ўскіпела,
Рубанула Кваса ўмела.
Дзед, а можа садануць,
Што ні пікнуць, ні дыхнуць.
Я таго не спадзяваўся.
Дваццаць год пісаў, стараўся —
Выйшла дышла, да таго ж
Дзедувагнаў у спіну нож.
Дык з-за дзеда Кастуся
Катавасія уся.
Неабходнасць, цёмна сіла
Дзеда на прысуд схіліла.
Яго доля цяжкавата,
Доля Понція Пілата.
Як-ніяк, я гонар маю,
З „Нівы” — цешся дзед! — знікаю.
Хай трывога знікне ўся
У ГП і ў Кастуся.
Хай, чытаючы газету,
Не трыножацца паэты —
Дадаісты, дэкадэнты,
Ліцэісты і студэнты,
Крытыкі і бюракраты,
Іх сімпатыкі і сваты.
Гуляйце ліхія ролі,

Лавіще вецер у полі.
Дзядзька Квас ужо не пікне,
Назаўсёды з „Нівы” знікне.
Не віню я тут нікога,
Ані чорта, ані Бога,
Ані дзеда Кастуся,
Мая шчырасць — віна ўся.
Шчыра ў шчырасці вінюся,
Чытачам усім кланяюся.
Даруйце і выбачайце,
І ліхам не ўспамінайце.
Даруй й ты, маё пісанне,
Гэты верш — то верш расстання.
Сталася. Як кажуць, трудна.
Крыху крыйдна, трохі нудна.
Я ж люблю „Ніву” і вас...
Няўцешны дзядзька Квас.

21.10.1979

Аб сябрах

Нарабіў я амбарасу,
Ну й улупілі хлопцы Квасу.
Спазнаў я пачом пуд ліха
І вырашыў сядзець ціха.
Але сябры пажурылі,
У адзін голас заявлі:
— Не бываць такому дзіву,
Каб Квас раптам кінуў „Ніву”,

Жыўшы ёю з даўніх год,
Стары ніўскі патрыёт.
Прачытаўшы сёння зрання,
Сябры, вашае прызнанне,
Мне цяжар з душы звалоўся,
Ажыў я і адрадзіўся.
Зразумеў жыцця сакрэт —
Грунт здабыць аўтарытэт.
Як здабудзеш, то нідзе,
Вер — не вер, не прападзеш.
І галоўнае на свеце —
Добрых сяброў трэба меці.
Дзякую Богу, я іх маю,
І сёння ім абяцаю
Пісаць у „Ніву” — нумар у нумар —
Вершы, артыкулы, гумар.
Хай гучыць, сябры, у нас
Мова родная...

Д. Квас

9.12.1979

Яцвягі

Хай і будзе гэта звяга,
Пагаворым аб яцвягах.
А чаму цяпер якраз?
Дык яны жывуць між нас.
Яцвяг для сваёй выгоды
Зменіць нацыю штогоду.

Абы грошы, абы слава,
Абы смачненъкая страва,
Яцвяг можа стаць прыдуркам,
Украінцам, немцам, туркам,
Мову родную забудзе
І па-воўчаму выць будзе;
І забрэша па-сабачы,
Зарохкае па-свінячы.
Для палёгкі, для выгоды,
Каб пазбавіцца нуды,
Усе яцвягі ў нашы годы
Пруцца з вёсак у гарады.
Там знаходзяць працу лёгку,
І жывуць шыкарна ў блёку,
Каля парку траву топчуць
І з бутэлькі піва жлокчуць.
Яны толькі шпэцяць нас,
Беларусаў...

Дзядзька Квас

16.12.1979

Заклік

Паўсур'ёзна, напаўжарт
Крапаю пра авангард.
Чаму сталі вы лянівы,
Скупа пішаце у „Ніву”,
Нашы перадавікі,
У чым справа, сябрукі?
Ну, Валодзя Сідарук,

Што, абрыйд табе ўжо друк,
Сталася штось не да рэчы,
Мо ўпала баба з печы,
Мо на службе непаладка?
Адгукніся хутчэй, братка.
Ты ж прыкладны беларус,
Пісаць у „Ніву” табе мус.
Байко Пётр. А ты, Пятруха,
Не паказваеш нат духу.
А мо ты ўжо змарыўся,
З пратоптанай сцежкі збіўся,
Белавеж — вялікі лес,
Заблудзіўся, у крэкаць улез?
Альбо ты, Натуралист,
Хоць чыркні кароткі ліст.
Занатурыўся, зацяўся,
Узлаваўся ці зазнаўся?
І Петручук прыстае,
Штось яму недастае.
Дзе ж твая дысцыплінарнасць,
Мо ўключыўся ў „Салідарнасць”?
Што ж атрымалася ў нас —
Скарочваем „Ніве” час.
Кепска з вамі, хлопцы, будзе —
Ці вы людзі, ці не людзі?
То жне хі-хі, то нежарт,
Закульгаў наш авангард.
Таму вывад мой такі:
Падцягнуцца, сябруку!

5.07.1981

Ногі, ногі...

Ногі, жаночыя ногі,
Ад вас толькі дзве дарогі —
Да добра і зла. Спрадвеку
Вы — спакуса чалавеку.
Старажытныя багі
Ужо за вас вялі бай.
З тых пор людзі на зямлі
Звычай той перанялі.
У слабога, значыць, пола
Прывабная лытка гола.
А калі баба ў скюку
І чорцікі гараць у воку —
Усё, амін! Быць ці не быць —
Можа нат святы зграшыць:
Скочыць сатане на рогі,
Замест раю, возьме ногі.
Ногі белья над намі,
Простымі і каралямі.
Супраць сілы вашых ног
Быў бяссільны часам Бог.
Дык за Герада-тырана
Галава зляцела з Яна.
Каб не вы, не было б гора
І крыві пралітай мора.
Аднак белых ножак чары
Крыноць-мыноць усе ахвары.

Нам без вас — з бедаў бяды —
Не жыщё — адна нуда.
Як заснеш, усё сняцца ногі,
Аж да поўнае знямогі.
Ці ўва сне, ці на яву
Лезуць ногі ў галаву.
А дасягнеш вабнасць ног —
О, тады ты цар і бог.
Ногі! Во казус для нас,
Мужчын дурных...
Дзядзька Квас.

25.07.1982

Ад рэнтыстаў

Адказваю сябруку,
Міюлу Панфілюку,
Які клопат з намі мае,
У „Ніву” пратэст высылае.
Гучыць: — Рэнту ім сарваць!
Замест грошай — дулю даць!
Во табе і мой адказ:
Не кармі ты дуляй нас.
Дарма, браце, на нас крэкчаш,
Як-ніяк, а мы — старэчы.
Працавалі, век тужылі —
І на дулю заслужылі.
Голую, нават без маку —
Ліznій не пачуеш смаку.

Ёй цана — зламаны грош,
Паважаны лістанош!
Ці ты блёкату наеўся —
Дзе твой гонар, куды дзеўся?
Чалавекам будзь для нас,
Людзей працы...
Дзядзька Квас

17.04.1983

Хай жыве згода

Ох, Крыніца ты, Крыніца,
Тухлая твая вадзіца!
Разлад з бойкай у пары йдзе,
Да дабра не давядзе.
Мы да сваркі надта скоры,
Ды не скоры на ўгаворы.
То загана ад прыроды
Ўсяго нашага народа,
Клінавалі дзеяў сродкі
Незгаворлівия продкі,
Свайго цэнтра не стварылі,
Таму з усіх бакоў нас білі.
Пераможцы-ўла дары
Назоў нам тады далі
Пагардлівы — „мужыкі”.
Таму й склаўся лёс такі.
Стукні ў лоб сабе, Крыніца,
Унікні ў сутнасць, што чварыща,

Вокам кінь улева, управа —
Адзін боль, адна ў нас справа.
Не ўбівай між нас ты клін,
Трэ яднацца ў адну плынъ,
Каб, як і ў мінулы час,
Не разбіла немач нас.
На каго ты ўзняў меч,
Каго з „Нівы” гоніш прэч.
Схамяніся, не гані,
Прыгавор свой адмяні.
Дазволь пісаць адгалоскі,
Кваса не пазбаў „Палоскі”.
Хай крыжуюцца пагляды,
Хай знікаюць нашы вады.
Гэта працэс велькай вагі —
Гінем, як калісь язвягі.

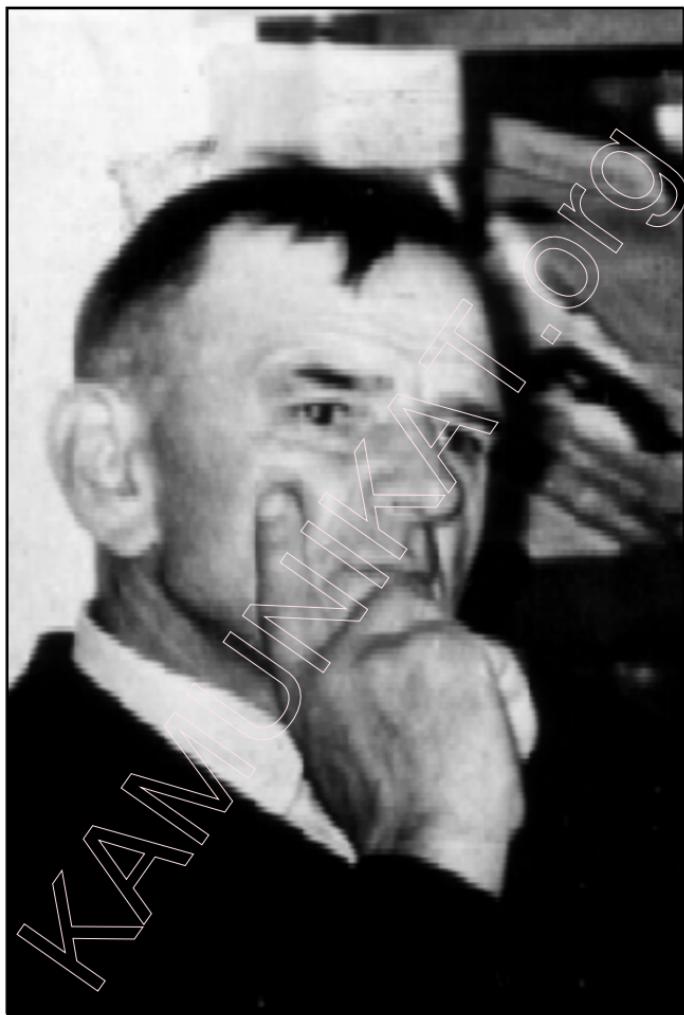
8.01.1984

Галавакружэнне

Мінулі гады нядолі,
Мужыкі хлябнулі волі
Небывалай. І таму
Нам ускружыла галаву,
У горадпаплыў карагод,
Пыльнуў у блёкі наш народ.
Пахаваўшы канцы ў воду,
Кінуў мову свайго роду —
У сучасных гарадах

Простай мове прыйшоў крах.
Не шукай дарма Івана,
Знайдэш Яна, проша пана.
Не шукай, не знайдзеш Ніны,
Усе яны — пані Яніны.
Імя колішняя рэдкі —
Мужыцкія. Цяпер дзеткі
Звуцца Элі, Марыёлі,
Яркі, Міркі ды Каролі.
Ім мамусі затаілі,
Je ich babcie w wiesiech iyi.
А ўжо тое весь-сяло
Пустазеллем зарасло.

6.05.1984

Дэвид Кастус (Кастус Пилтц)

Дзядзьку Квасу

Прачытаўшы сёння зрання
Ваша з „Нівай” развітанне,
Я здзівіўся: дзядзька Квас,
Чым жа так я скрыўдзіў вас?

Хоць вы напісалі гладка,
Аднак выйшла вельмі гадка.
Бо вы праўды не сказалі,
Толькі злосць на мне сагналі.

Дзядзька, пэўна, яшчэ мае
„Ніву” 21 з мая.
Дык вазьміце і аднова
Прачытайце слова ў слова.

Дзе там знайдзеце абразу,
Каб „Ніву” кідаць адразу?
У чым тут яна вінавата —
Трэфны нумар, трэфнадата?

Дапёк вам я — добра, злуйце,
У мойбок і злосць кіруйце.
Ваша крытыка паэтаў
Віной катавасії гэтай.

Не ў той бок пайшла дарога,
Вы створаны для другога.
Паглядзіце ўлева, управа —
Многа ў нас іншых справаў.

Вось ляжыць у мяне, як свежы,
Ваш артыкул „Дух Язвежы”.
Як напісана там лоўка,
Во дзе разум, дзе галоўка!

Пішаце вы, дзядзька, смела,
Што на сэрцы набалела;
І, як кажуць, адмысловы —
Вы вялікі мастак слова.

Кіньма тады ўсе нягody
І падайма руку згоды.
Я ўжо сівы і вы сівы —
Трэба нам пажыць для „Нівы”.

11.11.1979

Двядыка Аркадъ (Аркадъ Лейшук)

Дзе вы?

На лугах зялёных
Цішыня стаяла,
Кветак было многа,
Толькі сена мала.
Дзе яны прапалі,
Самасейкі-кветкі,
Што қрасой усцілалі
Нашыя палеткі?
Дзе старыя ліпы,
Рабіны, бярозкі?
Ад ветру хавалі
Стрэхі цэлай вёскі.
Лес навокал поля,
Сосны векавыя,
Што сталася з вамі —
Толькі вецер вые.
А дзе тыя межы,
Доўгія палоскі,
Цягнуліся шнурам
Ад гаю да вёскі.
Дзе вас пахавалі,
Серпкі гарбаты,
Вас цяпер не знайдзеш
Пад страхою хаты.
А цераз балота,
Купы тарфяныя

Шашу пралажылі
Волаты стальныя.
Імчаць па смалоўцы
Гарадскія госьці,
А я па бярозках
Сумую чагосьці.

22.08.1976

Маладыя

Маладыя ў вёсцы
Нехочуць рабіці,
Уцякаюць у горад,
Каб з палёгкай жыщі.
— Тату, вы зямельку
— Просяць — не здавайце,
Сяк-так памаленку
Яе абрабляйце.
А да вас мы будзем
Часта заглядаці;
Будзем, калі трэба,
Вам дапамагаці.
І жывуць багата,
Калёсачку маюць,
Калі трэба бацьку
Яны памагаюць —
Цялятка зарэзаць,
Свінку разабраці,
Бульбай падзяліцца,
Мёд з вулляў сабраці.

Не жылі б багата,
Не гналі б у калёсцы,
Каб не бедны тата,
Што застаўся ў вёсцы.

19.09.1976

Юшкаў Груд

Едзеш у той бок, на Ялоўку —
Управа вёска Юшкаў Груд.
Тады дуй туды смалоўкай,
Чаго трэба, знайдзеш тут.

На ўзгорку агароджа,
Цэркаўка ў ёй стаіць,
А навокал так прыгожа,
Што захочаш у ладкі біць.

Каля „кулка” стаіць кузня,
Кавалі ў кавадла б’юць,
А насупраць хлопцы дружна
Прыгэсе піва п’юць.

І раміза ёсць у вёсцы,
Як аб ёй мне не сказаць —
Пажарнікі ў нас фахоўцы,
Трэба гонар ім аддаць.

Малачарню — сам не знаю —
Людзі ганяць ужо здаўна.

Зато школу паважаюць,
Справядлівая яна.

Спажывецкая спулдзельня.
З ёю жыць нам не бяды.
Пошта — гутарка аддзельна,
Бо працуе на медаль.

Тут газеты без угавору
І пісьмо не прападзе.
Заўсёды ў час і ўпору
Ў твае рукі пападзе.

А лячэбніца здароўя
Мусіць хворая сама,
Дактароў было тут двое,
Цяпер жаднага няма.

Хварэць тутака не можна
Абы-калі, у любы час,
Толькі ў серады-суботы,
У іншыя дні — болькам пас.

10.10.1976

Полько

Сярод лесу, як на дачы,
Побач з Нараваю ракой,
Стаіць вёска, Полько, значыць,

Сцяна плачу, крык душы...
Аднак, аўтар, не спяшы.

Ціхі сад да хат туліўся,
Шумеў лес, у аблокі біўся;
Салавей у ім спываў,
Людзям жыць дапамагаў.
Дзееці ягады збіралі,
Жнеі ў полі жытага жалі,
Дуб стары пад лесам рос,
На дарозе ляскай воз.
Пралятаў так дзень за днём,
Аж зляцела вараннё.

Надышоў год сорак першы,
А з ім страшная вайна.
Не ахопіле вершам,
Завялікая яна.
У Круглым Ляску, побач Полька,
Хтось падсoltыса забіў.
І спакойным людзям столікі
Бяды-гора учыніў.
Немцы вёску акружылі,
Выгналі людзей усіх,
Жанчын, дзяцей адлучылі,
Павезлі на Прусы іх.
Мужчын завялі ў хваіну
Да глыбокай ямы той,
Пастроілі на ўскрайніе
У спавіты жахам строй.

Затрашчалі аўтаматы,
Заліло зямлю крывёй...

Устала Полько. Пара хатак
Неапаленых вайнай.

23.01.1977

Зіма

Годзе, сваце, сядзець у хаце,
Зіма запрашае;
Клічуць санкі на катанкі,
Буланыпархае.
Удзень і ўночы ўляпіў вочы
Ў блакітну сюрпрызу.
Ты, як дзеци, звык глядзеці
Тую тэлевізу.
Будзем у мары гадзін пару,
Як крунем за вёску;
Пракоцімся, паймчымся
Свежаю дарожкай.
Зіма бела анямела,
Лес у пухкай шаце;
Быў шумлівы, стаў маўклівы,
Вітай, родны браце!
Плывуць санкі праз палянкі,
Іх ганяе ў бокі;
Званокзвоніць, марозгоніць,
Пячэ ў нос і шчокі.

8.01.1978

Бацька і сын

Шумяць аблалоты, снапы вытрасаюць,
Вісяць цапы ў клуні, работы не маюць.
Мой сын, першакласнік, на іх углядаўся:
— Нашто гэты палкі? — мяне ён спытаўся.
— Ды гэта, — жартую, — такія круцілкі,
У дзеда ручная была малацілка.
Снапоў накладзеца, і б'еш іх, вядома,
Пакуль застанеца пустая салома.
Сарвецца, бывала, біяк лысабокі,
Як голаўсхаваеш, памацае бокі.
Кажу: — Падрасцеш ты, і зможаш ім біці,
Мы будзем з табою ўдзух малаціці.
— Э, тата, цапы вы ў музей перадайце,
Або для забавы нам, дзесяцям, аддайце.
Калі падрасту я, — сказаў ганарыста, —
Дык шоферам буду, або трактарыстам.
„Біёна” прымушу па полі хадзіці,
І будзе ён жаці, зараз й малаціці.

Запыхкаў губамі, за руль быццам узяўся,
Рвануўся нагамі і з клуні пагнаўся.

22.10.1978

Маёвая ноч

Ноч маёвая застыла,
З луга льеца жабін хор,

Цёхкае салоўка міла,
Пахне духмяны чабор.
А дарогай быстрым ходам
Агні коцяца здалёк,
Гэта вочы самахода,
Каб не згнала яго ў бок.
За ракой грае гармонік,
Нехтажэніца, відаць.
Бубен б'е, талеркі звоняць,
Людзям душу весяляць.
І туды бяжыць дарожка,
Па ёй хочацца ісці.
Эх, малодшым быць бы трошкі,
Сваю радасць там знайсці.

8.06.1980

Джавака Фёдор (Фёдор Хиабч)

Успамін

Да вайны людзі у вёсцы,
А таксама абы-дзе,
У пастаяннай жылі тросцы,
Часам нават у бядзе.

Хоць патрэбу мелі вельку,
Цяжка было грош здабыць;
Ішлі ў лес і на арэльку,
Каб канец з канцом стачыць.

Хоць зямля пакрыта снегам,
Хоць зіма, усё адно
Ў воду ўлазілі з адбегам,
Як не хопіць шрык за дно.

Убівалі ў бераг леску,
У Тыкоцін задам ішлі,
І ў пушчу Белавежскую
На плячах клумок няслі.

Вытапталі ўсе дарогі,
Па далінах і гарах
Шматпакутніцкія ногі
У гумовых пасталах.

25.04.1976

Валасы

Многа годзікаў ужо маю,
А здаецца — малады.
Маладым не патураю,
Не нашу я барады.

Вусы часта падбрываю,
Падстрыгаю валасы,
Каўтуноў не адабраю,
Каўтуны не для красы.

Для выгляду, для парадку
Касцюм, туфлі і часы,
А калі яшчэ краватку —
Яна будзе для красы.

25.04.1976

Варочалка

Варочалка, варочалка —
Між калёс валок крывы,
А на ім такія вілы,
Бы у чорта пазуры.

А пакоццца калёсы,
Як дасі каню пад хвост,
То, бы дзесяць чарцей босых
Паварочвала пракос.

13.06.1976

Зайцы

Папрасіў я сёння жонку:
— Ты схадзі каровам даць,
А я пайду у нагонку
Зайцаў у сеци заганяць.

Мы ішлі нага за ногу
Густым шэрагам, як плот,
Было снегу надта многа,
Аж па самы, па жывот.

Назганялі зайцаў у сеци,
Пільнавалі па баках.
Зайцы плакалі, як дзеци,
Спавітыя ў пеленках.

Налавілі шэрамызы
Чуць не цэлы самаход.
Прадалі іх за дэвізы,
Гэта добры быў даход.

9.01.1977

Конкурс

Над сабою я смяяўся:
— Славы мала, у горад прэ.
У Беласток я дабіраўся
На конкурс у БГКТ.

А дабраўся, на лёс здаўся.
Толькі сталі выклікаць,
Да таго ж усхваляваўся,
Што хацеў стуль уцякаць.

Людзей было поўна хата,
Пачалі ў далоні біць.
А Гайдук шчэ апаратам
На мяне пачаў свяціць.

Ано я за скрыпку ўзяўся,
Каб зайграць „Вішнёвы сад”,
Як на тое папсаваўся
Гайдуковы апарат.

Стрэфіў тут і я таксама,
Пачаў граць „Скажы мне, мама”.
І зусім у дурным гуморы
Урэзаў „Залатыя горы”.

І зноў пляскалі ў далоні,
Аж па сэрцы гук хадзіў.
Я падумаў: „Чаму лоні
На конкурсы не хадзіў?”

Музыканты граць умелі
На розныя галасы.
Уручылі ўсім партфелі,
А мне яшчэ і часы.

Калі будзе конкурс новы,
Зноў паеду, няма мовы.
Надта ж добрае журы...
Чую: — Дзядзька, не дуры!

30.04.1978

Дайце партрэт Кваса!

I ў горадзе, і ў вёсцы,
Таку вас, як і у нас,
У „Ніве” на сваёй „Палосцы”
Выступае дзядзька Квас.

Квас наш добрага вырабу,
Чисты, не за кіслы —
Лечыць нават бракаробам
Хворыя умыслы.

Напісаў бы можа йначай,
Каб быў я паэтам —
Ніхто „Ніву” шчэ не бачыў
З Квасавым партрэтам.

У Рыбаках нашы жанчыны
Цікавяцца моцна:
— Гэты Квас мусіць з цытрыны?
— А мо гэта воцат?

Квас! Не кісні і не плесней,
І зімой, і на прадвесні.
Свежым будзь праз цэлы год! —
Прашу я і ўвесь народ.

11.02.1979

Токар

У Бандарах стаіць слясарня
Недалёка ад вады,
А ў слясарні той такарня.
Точыць токар малады.

А як точыць! Не праскочыць
На адзін, на валасок.
І жалеза, і сталь сточыць —
Два кускі ў адзін кусок.

9.09.1979

Рост

Справа росту вельмі проста,
Няма тут іншых прычын —
Невялікага я росту,
Бракавала вітамін.

Выйшаў не са светлай казкі,
Ледзь на свае ногі стаў —

Еў мякініны каўбаскі,
Слязамі іх запіваў.

Вітамін цяпер нямала,
Еш усяго на поўны рот —
Зноў у гору непагнала,
А пагнала у жывот.

6.11.1983

Цітка Мильвіна (Anna Ignatovych)

Мой гародчык

Не здолею зрабіць таго сама,
Але надзейай цёплай грэю сэрца,
Што лёгка пойдзе, як піць даць,
Калі паклічу нашых „белавежцаў”.
А кожны з іх з сабою прынясе
Ўсе выкрутасныя мастацкія прыёмы,
Мяшок метафар і гэтак далей
І лёгка��рылых птушак легіёны.
Даволі нюніяць нам і сумаваць
Па старой вёсцы, босай (трокі ў лапцях),
І ціха слёзы ліць (у гарадах),
Давайце лепей на вёску вяртацца!
Там дзядзьку Квасу трэба памагчы,
Што корпаецца адзінокі напалосцы,
Працуе, злое, часам верашчыць.
А я, Мальвіна, баба хоць куды,
Да танца ды ружанца маладзіца,
Дзе чорт не можа, магу памагчы —
Люблю і працаваць і весяліцца.
Пакуль мы дыскутуем, каб расло
Нешта сэнсоўнае на той палосцы —
Каб больш гародніны, а меней слоў,
Я на пачатак закладаю свой „гародчык”.

27.07.1980

Шукаю Радзіму

Цябе знайду, цудоўная краіна,
Радзіма ўсіх няўдачлівых людзей,
І прыпаду адчайна, неадрыўна
Пабляклым тварам да тваіх грудзей.
Губамі ссохлымі цябе я пацалую
І, зарыдаўшы цяжка і без слёз,
Аб тых сваіх няўдачах раскажу я,
Якія даў мне недарэчны лёс.

Я не баніт, цвіце мая Радзіма,
Гаворыць, што будзе сацыялізм.
Ды ў Радзіме гэтай я — жанчына,
І мне свабоды чамусь не далі.
Традыцыя не мае пятай клепкі,
Кукіш паказвае на мой дыплом,
Кажа стаяць, дзе плачуць дзеткі,
Латаць штаны і варыць боршч.

А муж з сябрамі пры кілішку
Лапоча пра падзеі круглы дзень,
То лечыць „каца”, прамывае кішкі,
Ляжыць, як здохлы і глухі, як пень.
А людзі мяне лаюць: жонка я благая,
Гадзін па восем штодзень сплю,
Шкарпэтак мужу не латаю,
Канапак на работу не даю.

А я традыцыю ўзяла б за горла,
У рыла саданула б сотню раз

І вызваленай сілаю адорана,
Сказала б чыя рацыя, чыя віна.
Цябе знайду, Радзіма, не на Марсе,
Пайду туды, дзе дружна грамада,
Дзе за прагрэс змагаюцца упартая,
Хачу салдатам быць у тваіх радах.
Толькі на тыдзень дай заснуць на лузэ,
Каб сонца лашчыла і вецер цалаваў,
І каб не бачылі ліхія людзі
Маіх заблытаных і кепскіх спраў.
Вярні ты кідкі чар красы дзяячай
І маладосці зазыўны агонь,
Чорныя бровы і ясныя очы,
Дай такт нагам у танцы пад гармонь.
Букетам кветак свежых і пунсовых
Вярні з-пад стомленых павек
Прыветны позірк, шчыры, бесклапотны,
Якім глядзіць на свет свабодны чалавек.

3.08.1980

Ён мне не пара

Сустрэла хлопца я на раздарожжы,
Быў малады, вясёлы і прыгожы.
Запаў глыбока ў сэрца яго позірк,
Ён не адну разяву заварожыў.

Я думала, за праўду йдзе змагацца,
А ён у бар спяшаўся лячыць „каца”.

Бацька — дырэктар, мае мураванку,
На „фіата” грошай даў і на гулянку.
Касцюмы — клас, курорты — заграніцай
(Аб тым простанароддзю нат не сніцца).
І хабар сунуў — сын стаў інжынерам.
І перад сынам усюды насцеж дзверы.
Цяпер ён шышка, сам хабары дорыць.
І з абы-кім не дружыць, не гаворыць.
Аб дзеячу грамадскім гаварыў:
— Дурны, бо бедны, бедны — бо дурны.

Хоць і прыгожы ён вочы мае,
Ён мне не пара, я ім пагарджаю.

10.08.1980

Пасля разводу

Калі навесну бэз цвіце,
Цвіце з расхрыстаным даверам,
Гляджу панура і не веру:
Не можа быць, што ён цвіце!
Чаму купае буйны цвет
У ранішній расе бясконца,
Чаму яшчэ не гасне сонца,
Сусвет не валіща яшчэ?
Вучоны вось закон знайшоў:
Нішто з нічога не бярэцца,
Матэрыйя заўсёды вечна,
Нідзе не гіне нам ні што.

Скажы, вучоны, мне тады,
Каханне дзелася куды?
Скажы мне — і шукаць пайду я.
Балюча мне і вельмі дзіўна,
Таму і на вясну крываўду.
А бэз навесну ўсё цвіце.

17.08.1980

З надзеяй у далонях

У кутку заліваўся дзівосна гармонік,
І ён, паправіўшы гальштук тайком,
Падышоў да мяне, даў надзею ў далоні,
І зрушыў усё навакол.

Дзяўчата у момант ззелянелі са злосці,
Зірнулі абцасы на хату мадней,
Пранізлівым позіркам хвацкія хлопцы
Утаропліся у мяне.

А я прагнай думкай вітаю ў старонні,
Аднаго толькі цrlай сабою хачу,
Каб бясконца чароўны іграў гармонік
І рука трымала руку.

Што, калі раптам музыка змоўкне
І з далоняў надзея спадзе?
Ён адыйдзе у ноч, чужы, незнаймы,
Хто дадому мяне правядзе?

І каму раскажу аб станістым клёне,
Якому гальштуک барвяны вяжу,
Каб заўсёды нагадваў хлопца з калённі,
Да якога туліццахачу.

24.08.1980

Сёе-тое пра кахранне

Кахранне дастала моцна па макаўцы,
Хто любіць на свеце няўдалых сірот.
Яно не стагнала з болю, не плакала,
Толькі шырока разявіла рот.
Дзіўна ўсё гэта, яйбогу дзіўна!
Кахранню песні паэтыплюць,
А пакажы яго — брыдка калякаюць
І нават моцна па макаўцы б'юць.
Кахранне канала, кахранне калела,
Хоць жыць не ўмела, то жыць хацела.
Мужчыны шапкі знімалі ўжо,
Бабы хрысціліся тарарапліва,
Толькі не плакаў чамусьці ніхто.
Труну — трэці сорт — унеслі ў хаціну,
Хтось ветліва свечку грамнічну прынёс,
Поп сказаваны, у грамадскім пачыне
Труну пакрапіў: — Нясіце ў воз!
Аднак кахранне — якое нахабства! —
Узяло і ўсталі — хоць ты дадушы! —
І, кволыя плечкі распраставаўшы,

Ціха занюняла: — Я хачу жыць!
Людзі абураны хуценька выйшлі,
Згадаўшы „халеру” і нешта пра „маць”.
Каханне ступіла, плячыма паціснуўшы,
Пайшло-паплялося шчасце шукаць.
Плялося і падала, уставала, плялося,
Ды ў гэтых пошуках яму не вязло,
Знаходзіла толькі шчасце ў двукосci,
Сапраўднага шчасця яно не знайшло.

31.08.1980

Не зразумеў галодны сытых

Не разумее сыты галоднага,
Прывык галодны. Гэта нічога.
Не разумее галодны сытага —
Гэта бяда. А вось і прыклад.

У нас на рабоце, усе гэта знаюць,
Такая традыцыя — усё абмываюць.
Новыя боты і нагавіцы —
П'еца гарэлка, нібы вадзіца, —
Шлюбы, жалобы і імяніны;
Рэдка, скажу вам, п'ем без прычыны.
А калі шэф наш у Польшчу рушыў,
То мы хадзілі проста на вушах.
Была і „звыкла” і „гатункова”,
Дамам салодкую Антак падсоўваў.
Былі грыбочки і карнішоны,

„Пальцам напхана”, нават „свянцонэ”.
Елі, хвалілі, казалі: — Люксус!
Антак шчаслівы падкручваў вусы.
„Дзяды”, што трэба, усе ганаровы,
Ставілі часта, ставілі добра.
Гонар наказваў, дурная звычка:
— Не ад пустой мы бутэлькі затычка!
Як працевалі? Наогул някепска.
Туды не лезлі, дзе было кепска.
Дзе было лёгка — бізнес, кар’ера!
Дзе было цяжка — шукай фраера!
А свет шырокі, а свет вялікі —
Фраераў поўна, няма ім ліку.
Калі зракаўся, дык незадоўга
На яго месца мелі другога.
І так жылі мы. Бога хвалілі.
Пілі і елі, елі і *pili*.
Цяжка бывала толькі ад „каца”.
А тут наш фраер не хоча здацца.
Хлопец заўзяты, а голы, як біч.
Быў малады, хацеў зарабіць.
Толькі мазгоў не мог сабе ўставіць,
Нават „упісовага” нам не паставіў;
А на намёкі кіраунічыя,
Аб дысцыпліне нешта навінчваў.
Фраер салідны таксама фраер,
Мы гэта цэнім, мы гэта знаем.
А што заўзяты, добра нагода —
Падоім фраера доўгія годы.

І так дайлі слова не рэкшы,
Фраер журыў, або нас „вешаў”.
Не піў нат піва, быццам ён горшы,
Сыр па дванаццаць каўтаў і доршы,
І аблкладаў мацюкамі звычнымі
Кволы заробак, амаль сімвалічны.
— З чаго тут жыць? — пытаў забаўна.
Мы гаварылі: — Які цікаўны!

Гады міналі, а хлопец ставіў.
І ажаніўся (вядома, фраер).
Сыплюцца дзеци, быццам з мяшка,
Новую працу трэба шукаць.
Матам пакрыў усіх на развітанне —
І сумна стала, што не паставіў.

14.09.1980

Адзінаццаць

Гляджу я часта у акно,
І карыстаюся „юдашам”.
Бачу у цемрыве варон
Страшную лічбу — 11.
О, гэты рэзкі скрыш дзвярэй!
Нічым ён мне не пагражае —
Сусед вярнуўся, як дзень у дзень.
Будзе гуляць ён з малышамі.

Сонца занавесь акно,

Не зазірайце, зоркі, у мае ночы!
Мне страшна. У пакой увайшло
„Адзінаццаць”. Ужо рагоча.
І пальцы два нашторц.
То пальцы з дулі. Бадане.
Мне страшна. На мяне
Ідзе рагамі 11.
Рагочуць сцены:
— Го-го-го! Не ўцячэш ад яго!
Страшная лічба 11.
Ужо сіл няма з ёю змагацца.
А што рабіць, куды ўцячы?
Мне страшна ўдзень і ўначы.

Каму мне хабар даць, не знаю,
Каб дачакашь таго,
Каго чакаю.

5.10.1980

Аб ідэі і маме

Мне, саракагадовай, не да твару
(Хоць і натуральная сірата)
Сентыментальнай быць,
Ды, кажуць, маму
Я маю недзе у ЦЭКа.

Мама някепска мяне гадавала,
Быў хлеб, да хлеба, цукеркі нат былі.

Ад імя мамы паўтаралі няні:
— Вучыся, доню, будзе лягчэй жыць.
Дырэктар школы (нават беларускай)
Гадоў нямала талкаваў штораз:
Не для улад, не для яго вучуся,
Вучуся толькі для сябе.
А што з Айчынай?
Ні бэ, ні мэ.
І так вучыліся.
Так працавалі.
У грашах танулі для сябе,
Па вopратцы цанілі — сустракалі,
Па футрах і пярсцёнках залатых.
А што з ідэяй?
Ні бэ, ні мэ.
І я з узнёслым йшла да іх,
Тлумачыла,
А выйшла дуля.
Верх узяла „свая кашуля”.

Хоць з гэтym мне і не да твару,
Згубілася я ў свеце без ідэй.
Пара, пара знайсці мне сваю маму
І запытаць:
— А што далей?

9.11.1980

Змест

<i>Храністы часу .....</i>	5
<i>Дзядзька Квас</i>	
Што рабіць, каб доўга жыць	10
Наша слабасць	11
Коля	12
Гарасім	13
Каўпакі	14
Адкрыты ліст Яшу Буршу	15
Палеміка	16
Баязліўцы	17
Кабыла вінавата	20
Гаспадарка	21
Каліна	23
Дзядзькі	24
Пеўні	25
Аб фальклоры	26
Заячы рэзерват	27
Ika!	29
Гаўрыла	30
Ніна	31
Парнасец	33
Аполні верш у „Ніву”	34
Аб сябрах	36
Яцвягі	37
Заклік	38
Hori, ногі	40

Ад рэнтыстаў	41
Хай жыве згода	42
Галавакружэнне	43
<i>Дзед Кастусь</i>	
Дзядзьку Квасу	46
<i>Дзядзька Аркадзь</i>	
Дзевы?	49
Маладыя	50
Юшкаў Груд	51
Полько	52
Зі ма	54
Бацькаі сын	55
Маёвая нач	55
<i>Дзядзька Фёдар</i>	
Успамін	58
Валасы	59
Варочалка	59
Зайцы	60
Конкурс	60
Дайце партрэт Кваса!	62
Токар	63
Рост	63
<i>Цётка Мальвіна</i>	
Мой гародчык	66
Шукаю Радзіму	67
Ён мне не пара	68
Пасля разводу	69
З надзеяй у далонях	70
Сёе-тое пра каханне	71
Не зразумеў галодны сътых	72
Адзіна ўщаць	74
Аб ідэі і маме	75